

FRANCESC DE BORJA MOLL I EL DICCIONARI

UN GRAN HOME ÉS CARISMA, TREBALL I LLARGA PACIÈNCIA

La grandesa intel·lectual i laboral del filòleg menorquí radica, abans de tot, en el compliment del llegat espiritual de Mn. Alcover, aquell canonge manacorí, que va tenir el somni titànic, a través de les seves produccions folklòriques, del *Diccionari Català-Valencià-Balear*.

Cap diccionari peninsular -sigui castellà, gal·lego-portuguès, basc o català- és concebut en un pla tan ambiciós i exhaustiu. Sols ara Joan Coromines, la màxima figura filològica catalana i castellana del nostres dies, completa aquesta obra amb el seu monumental *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, però sense l'encís del folklore i les il·lustracions de l'obra alcoveriana.

Cinquanta anys de treball, viatges i estudi s'han necessitat i també centenars de col·laboradors dispersos per la geografia dels Països Catalans, que han escrit les cèdules o fitxes, trossets de paper amb una paraula cadascun que omplien les famoses calaixeres de Mn. Alcover, on s'ordenaven convenientment. El canonge manacorí invertí en aquesta empresa fortuna, salut i vida. Treballà, sense descans, amb una capacitat de treball que ningú igualà. Mn. Alcover morí en 1932, sense veure la fi de la seva passió i afanys lingüístics.

Pens que aquest pagès, gran lluitador idealista, estimà la nostra llengua fins i tot per damunt de Ramon Llull, creador de la nostra parla literària, que li servia d'instrument de les seves elucubracions filosòfiques i místiques, com l'àrab o el llatí.

Però el gran manacorí deixà un hereu universal de les seves inquietuds i labor: Francesc de B. Moll, el deixeble ciutadellenc, continuador i acabador de l'obra del *Diccionari*, personatge que no s'explicaria sense aquest fet, a pesar de posseir una abundant producció independent filològica i variada, molt útil,

i una sèrie de doctorats «Honoris causa» i altres premis i distincions nacionals i internacionals.

Mn. Alcover concebé i planejà el *Diccionari-Moll*, el deixeble fidel -d'una laboriositat, no sé si herència del manacorí o innata, però mítica també- el seguí.

Són dues glòries que es complementen mútuament, en bastants d'aspectes. Mn. Alcover era un pagès combatent, geniüt; Moll, un ciutadà diplomàtic i conciliador.

Mn. Alcover havia pensat el *Diccionari* com el *Diccionari General de la Llengua Catalana* però motius polítics i econòmics l'induíren a titular-lo *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que semblaven tres llengües en lloc d'una sola amb les seves variants.

Quan vaig conèixer Francesc de B. Moll, ell vivia a l'oficina del *Diccionari* a l'entresol esquerre del carrer del Mirador, núm. 3, a la singular placeta entre l'absis de la Seu i el Palau episcopal.

En una casa de darrere, al carrer de St. Sebastià, hi havia mort Mn. Alcover, que havia sabut combinar molt bé la labor del *Diccionari* i les seves obligacions canòniques.

El *Diccionari* -aturat degut a la guerra civil- gràcies a l'entusiasme i a l'impuls de Miquel

Marquès Coll, periodista solleric, i a altres protectors mallorquins i barcelonins, continuaria.

El propòsit de Moll era redactar indefectiblement una sèrie de pàgines del *Diccionari* cada dia, en previsió de que no faltàs original en el moment de començar la impressió. Així que li mancava un ajudant per a treballar en les cèdules de les calaixeres. I fou Manuel Sanchis Guarner, valencià, bon amic i molt bé preparat i que col·laborava amb Moll a l'*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica*.

Sanchis Guarner preparava les fitxes del Dic-

cionari i les passava ordenades a Moll, que era l'únic que redactava l'obra.

Però Sanchis Guarner un dia viatjà als EUA, per entrevistar-se precisament amb T. Navarro Tomàs i resoldre problemes de l'*Atlas*. I va deixar el *Diccionari*.

Així que a Moll li mancà altra vegada un auxiliar en el treball lexicogràfic. I m'escollí a mi, que no tenia el bagatge filològic del valencià. Però em coneixia per veïnat, estudiant, pel meu ideal per la nostra llengua que escrivia i per esser un bon lector de literatura catalana clàssica i moderna.

L'any 1948 vaig entrar a l'oficina del Diccionari, oficina que es va traslladar al carrer de St. Sebastià. Allí hi havia llavors tres elements: Francesc de B. Moll, jo i les calaixeres de Mn. Alcover amb milions de cèdules.

El filòleg ciutadellenc, director de la feina, es dedicava a redactar el *Diccionari* amb les cèdules que li entregava preparades. La lexicografia consistia a treure les fitxes, ordenades ja per primera lletra, compulsar-les, seleccionar-les i corregir-les o completar-les. Després venia la part més difícil: la semàntica, ordenar-les per sentits o accepcions, em guiava pel *Diccionari* de Marian Aguiló, patriarca de la nostra Renaixença.

Sanchis Guarner tornà d'Amèrica i es reincorporà al Diccionari. Francesc de B. Moll no s'ho esperava. I jo li vaig presentar tot d'una la dimissió, que Moll no acceptà dient que hi havia treball per a tots.

Em vaig quedar i, aleshores, ens dividírem el treball lexicogràfic: Sanchis Guarner continuaria amb la semàntica o accepcions i jo li prepararia les fitxes de les calaixeres.

L'any 1958, Sanchis Guarner, ja amic coral, s'en tornà definitivament a València, on es situà molt bé, per cert, a la Universitat.

I jo, quan faltaven dos anys per acabar el *Diccionari*, en 1960, també me'n vaig anar.

A l'eixida de l'Institut Ramon Llull, d'on tots dos érem professors, Francesc de B. Moll em volgué retenir, però les circumstàncies eren peremptòries.

Rèquiem, doncs, a F. de B. Moll, que redactà i acabà el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, gran benefactor de la nostra llengua i que n'ha obtingut més honors i profit que Mn. Alcover. S'ho mereixia i Mn. Alcover també.

I ara dos aclariments necessaris:

La pàgina XX de la introducció del *Diccionari* en el primer tom duu tres retxes que parlen de mi:

En la mateixa etapa, dels anys 48 al 60, va

participar en les nostres tasques el jove professor Antoni Amorós i Borràs, actuant amb gran dinamisme com a secretari de redacció i com a organitzador de relacions.

Això era tot? La meua labor en el *Diccionari* era molt més àmplia i així queda certificat en el següent document més precís i exacte:

El subscript Francesc de B. Moll Casanovas, membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i Corresponent de la «Real Academia de la Lengua»,

CERTIFICA: Que Antoni Amorós i Borràs, professor numerari de «Lengua y Literatura Españolas» de l'Institut «Ramon Llull» de Palma de Mallorca, fou col·laborador, des de 1948 a 1960, del *Diccionari Català-Valencià-Balear*. El treball del Sr. Amorós, de quatre a sis hores diàries, consistí primordialment en lexicografia: incorporació de noves cèdules de vocabulari, comprovació i correcció de cèdules defectuoses, i ordenació alfabètica i de vegades semàntica de les fitxes, a més d'altres tasques de biblioteca, correcció de proves, correspondència i transcripció d'obres literàries.

I perquè consti on convengui i especialment per a efectes acadèmics, ho firma a Palma de Mallorca a vint-i-quatre de setembre de mil nou-cents vuitanta-u».

Signat: Francesc de Borja Moll.

Antoni AMORÓS i BORRÀS